ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Раҳмонов Шарифхуҷа Сайвалиевич дар мавзуи «Сенарияҳои гидроэнергетикии оптимизатсияи тавозуни захираҳои энергетикӣ ва моделсозии фаъолияти иншооти гидротехникии ҳавзаи дарёи Вахш», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯйи ихтисоси 6D074400 - Сохтмони гидротехникӣ ва иншоот (6D074401 - Сохтмони гидротехникӣ) пешниҳод гардидааст

Таъмини рушди устувори энергетикаи Тоҷикистон истифодаи равишҳои навро талаб менамояд, ки дар онҳо захираҳои обӣ, иқтидори гидроэнергетикӣ, манбаъҳои барқароршавандаи энергия, омилҳои экологӣ ва тағйирёбии иқлим ҳамчун унсурҳои як низоми ягона баррасӣ шаванд. Таҳқиқоти Раҳмонов Шарифхуҷа Сайвалиевич ба ҳамин масъала бахшида шуда, барои муносиб намудани тавозуни энергетикӣ ва такмили идоракунии иншооти гидротехникии ҳавзаи дарёи Вахш ҳалли илмӣ пешниҳод менамояд.

Мубрамии мавзуъ бо нақши ҳалкунандаи гидроэнергетика дар таъмини неруи барқи кишвар, сохтмони НБО-и Роғун, зарурати истифодаи самараноки обанборҳои силсилаи Вахш ва таъсири афзояндаи хатарҳои иқлимӣ асоснок мегардад. Ҷамъшавии таҳшинҳо, тағйирёбии обовард, афзоиши талабот ба неруи барқ ва зарурати коҳиши партовҳои карбон масъалаҳои бо ҳамдигар вобастаанд, ки бе моделсозии маҷмуӣ ва таҳлили сенариявӣ ҳалли устувор пайдо карда наметавонанд.

Дар диссертатсия заминаи назариявӣ ва методологии арзёбии захираҳои энергетикӣ таҳия гардида, захираҳои гидроэнергетикӣ, ангишт ва манбаъҳои барқароршаванда дар асоси эквиваленти энергетикии солона муқоиса шудаанд. Сенарияи гидро-ангиштии пешниҳодшуда ҳамчун воситаи баланд бардоштани устувории таъминот ва ҷуброни норасогии мавсимии истеҳсоли неруи барқ баррасӣ гардидааст. Ҳамзамон, зарурати гузариши тадриҷӣ ба сохтори камкарбон ва ҳамгироии неруи офтобӣ ва бодӣ асоснок шудааст.

Муаллиф барои арзёбии фаъолияти иншооти гидротехникӣ маҷмуи моделҳои математикӣ ва тақлидиро истифода бурдааст. Модели реҷаи обанбори Роғун воридшавӣ ва хароҷоти об, ҳаҷми миёна, полоиш, бухоршавӣ, партофтҳои беҳуда ва истеҳсоли неруи барқро ба ҳам мепайвандад. Ин равиш имконият медиҳад, ки таъсири қарорҳои идоракунӣ ба самаранокии неругоҳ дар давраҳои гуногуни обнокӣ арзёбӣ карда шавад.

Истифодаи технологияҳои GIS, модели MUSLE ва усулҳои арзёбии иқлимӣ имкон додааст, ки хатари эрозия ва таҳшиншавӣ дар миқёси ҳавза муайян карда шавад. Муттаҳид намудани ин натиҷаҳо бо модели

гидроэнергетикӣ барои пешгӯии коҳиши ҳаҷми муфиди обанборҳо, интихоби чораҳои муҳофизатӣ ва такмили нақшаҳои истифодабарии неругоҳҳо аҳамияти хос дорад.

Навгонии илмии кор аз чор самти ба ҳам алоқаманд иборат мебошад: таҳлили системавии захираҳои энергетикӣ; таҳияи сенарияи оптимизатсионии рушди низом; моделсозии таъсири иқлим, эрозия ва таҳшиншавӣ ба гидроэнергетика ва таҳияи ҳалли техникии хунуккунии панелҳои офтобӣ. Маҳз пайвастани ин самтҳо ба муаллиф имкон додааст, ки модели консептуалии ҳамгироёнаи истеҳсоли неруи барқ дар ҳавзаи дарёи Вахшро пешниҳод намояд.

Натиҷаҳои бадастомада дорои аҳамияти назариявӣ ва амалӣ мебошанд. Онҳо метавонанд барои таҳияи ҳуҷҷатҳои стратегӣ, баҳодиҳии лоиҳаҳои сармоягузорӣ, интихоби реҷаи кори НБО, пешгӯии равандҳои таҳшиншавӣ, муайян кардани қитъаҳои афзалиятноки гидроэнергетикӣ ва банақшагирии чораҳои мутобиқшавӣ истифода шаванд. Дастгоҳи хунуккунии панелҳои офтобӣ бошад, ба баланд бардоштани самаранокии манбаъҳои фотоэлектрикӣ дар шароити иқлими гарми Тоҷикистон равона гардидааст.

Автореферат сохтор, муҳтавои бобҳо, хулосаҳо ва тавсияҳои амалиро бо пайдарпайии мантиқӣ дар кори илмӣ пешниҳод менамояд. Нашри 22 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 12-тои он тақризшаванда ва гирифтани патенти хурд дараҷаи муносиби тасвиби натиҷаҳо ва саҳми шахсии муаллифро нишон медиҳад.

Новобаста ба дастовардҳои зикршуда, барои такмили кор чанд пешниҳоди ҷузъӣ баён мегардад:

1. Дар автореферати диссертатсия зикр гардидааст, ки солҳои охир ҳаҷми истихроҷи ангишт дар кишвар ба таври назаррас афзоиш ёфта, ба рушди соҳаи энергетика мусоидат намудааст. Аммо шарҳ дода нашудааст, ки афзоиши истихроҷи ангишт то кадом андоза ба рушд ва фаъолияти неругоҳҳои барқии ҳароратӣ, аз ҷумла неругоҳҳои буғӣ таъсир мерасонад.

2. Дар ҷадвали 1-и автореферат маълумот оид ба захираҳои гидроэнергетикии Тоҷикистон оварда шудааст, аммо сарчашмаҳои маълумоти мазкур нишон дода нашудаанд.

3. Дар матни автореферати диссертатсия баъзе хатоҳои имлоӣ ва синтаксисӣ ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо ба беҳтар гардидани сифати таҳририи кор мусоидат менамояд.

Эродҳои мазкур ислоҳшаванда буда, моҳияти илмӣ, навгонӣ ва арзиши амалии кори диссертатсиониро коҳиш намедиҳанд.

Хулоса. Диссертатсияи Раҳмонов Шарифхуҷа Сайвалиевич кори илмии анҷомёфтаест, ки дар он масъалаи муҳими муносибкунии тавозуни захираҳои

энергетикӣ ва моделсозии фаъолияти иншооти гидротехникии ҳавзаи дарёи Вахш ҳалли илмӣ гирифтааст. Автореферат натиҷаҳои асосӣ ва саҳми муаллифро дуруст инъикос менамояд. Диссертатсия ба талаботи муқарраршуда ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯйи ихтисоси 6D074400 - Сохтмони гидротехникӣ ва иншоот (6D074401 - Сохтмони гидротехникӣ) мебошад.

Тақриздиҳанда:

Доктори илмҳои техникӣ, профессори
кафедраи экологияи Донишкадаи
кӯҳию металлургии Тоҷикистон
"04" сентябри соли 2026 Розиқов З.А.

Суроға: 735730, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Бӯстон, кӯчаи А. Баротов, 6
Телефон: (+992) 927774433
E-mail.: zafarrazykov@mail.ru

Имзои доктори илмҳои техникӣ, профессори кафедраи экологияи Донишкадаи кӯҳию металлургии Тоҷикистон Розиқов Зафар Абдукахоровичро тасдиқ менамоям:

Сардори раёсати кадрҳо ва
корҳои махсуси ДКМТ Муминова Д. М.

Суроғаи муассиса:
735730, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Бӯстон, кӯчаи А. Баротов, 6
Tel.: факс: (+9923451) 50634
E-mail.: gmit_tajikistan@mail.ru
www.gmit.tj "04" сентябри соли 2026